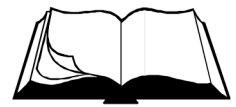

מִי יֵם הַיֵּם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 593

זיכרונות שמעתתא (לג) – "ובלכתך בדרך"

אב תשפ"ו

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחידודים לימי בין הזמנים, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בם... ובלכתך בדרך..."

תורה

1. איזה אבא אמא וכן (בתורה) היו בני אותו גיל?
2. איפה כתוב בתורה שבע פעמים עד, בפסוק אחד?
3. איפה כתוב בתורה שאחד אמר לשני "כל הכבוד"?
4. איזה אות מופיעה רק פעמיים בתורה?
5. מהו הפסוק בתורה ששלוש המילים הראשונות ושלוש המילים האחרונות שוות?
6. מי היה שמו "את"?
7. מיהו הנכד ששמו חצי משם סבו?
8. "זכור ושמור בדיבור אחד נאמר" בעשרת הדברות, היכן מצאנו גם בספר במדבר אמירה שנאמרה בדיבור אחד?
9. היכן מצאנו שבעלי חיים דיברו?
10. "אין מוקדם ומאוחר בתורה", האם זה רק בשני פרשיות או גם בשני פסוקים, או אפילו בפסוק אחד?

תפילה

11. איזו ברכה בתפילת שמונה עשרה יש בה את כל ב"ב האותיות?
12. מתי ברכת "רצה ד' אלקינו בעמך ישראל וכו'" היא ברכה שניה?
13. כמה בקשות יש בתפילת "יעלה ויבא" עד "ראש החודש הזה"?
14. מתי מותר לענות "אמן" אפילו באמצע שמו"ע?
15. מתי אין לבכור להיות ש"ץ?
16. מתי אומרים לאדם שכל היום יכול ללבוש תפילין ודוקא כשמתפלל צריך להוריד אותם?
17. איזה פרק המתפלל ביחידות אומר פעם אחת בשבוע, והמתפלל עם הציבור אומר אותו ארבע פעמים בשבוע?
18. מתי אומרים אותו "שיר של יום" שלושה ימים אחד אחרי השני?
19. מדוע אומרים תפילת "יקום פורקן" וכן "מי שברך" רק בשבת ולא ביו"ט?

קריאת התורה והפטרה

20. איך יכול להיות שיש ט"ו אנשים בבית הכנסת בשבת בבוקר, וקוראים רק שבע עליות ומפטירי ללא הוספות, וכולם יקבלו עליות?
21. מתי העולה לתורה מתחיל מיד עם ברכת "אשר בחר", ללא אמירת "ברכה" לפניו?
22. מהי הפרשה שלעיתים אינה נקראת במנחה בשבת?
23. מתי "מפטיר" קורא בשתי פרשיות?
24. מתי קוראים בהפטרה ספר שלם? (ב' תשובות)

ברכות

25. איך יתכן שמברך אותה ברכה פעמיים בזה אחר זה, בלי שום אכילה ושום קיום מצוה ביניהם, ושניהם אינם לבטלה? (ג' תשובות)
26. מתי מברכים שתי ברכות של "אשר קדשנו במצוותיו" בזה אחר זה בלי שום הפסק ביניהם? (ד' תשובות)
27. איזו ברכה מברכת המצוות מצויה רק אצל אנשים צעירים, ולא אצל אנשים מבוגרים, ולא אצל בחורים?
28. אילו ברכות נוהגות בנשים ולא באנשים? (לפחות ב' תשובות)
29. איזו ברכה אומרים ד' פעמים באותו יום, וכמעט בכל פעם יש שינוי במילה אחת?
30. איזה בגד בתקופה מסוימת אין לברך עליו אלא בשבת ולא בחול?
31. מתי האוכל כביצה פת וחייב ליטול ידים, לא מברך על הנטילה? (ב' תשובות)
32. מתי מברכים "על נקיות ידים", ומתי מברכים "על טבילת ידים"?
33. א. איזה מאכל ומתי, אם צריך לברך עליהם לא מברכים, ואם לא צריך לברך עליהם מברכים?
ב. מתי בגלל חומרא שיש בברכה אחרונה, מקילים בברכה ראשונה, ובמקום שמקילים בברכה ראשונה מחמירים בברכה ראשונה?

34. ג' אנשים לא אכלו כלום ביחד ובכל זאת חייבים לעשות זימון ביחד, מדוע?
35. שלושה יושבים ביחד וחייבים לזמן, ומשהו קרה בבית אחר, ולכן לא יכולים לזמן, מהו?
36. מתי ישראל זימן ולא כהן?
37. מתי אומרים ביום אחד גם את הפסוק "מגדול ישועות מלכו", וגם את הפסוק: "מגדיל ישועות מלכו"?

קדשים

38. איזה קרבן חטאת לא בא לכפר, וגם לא צריך לשחוט אותו בצפון כשאר קרבנות חטאת?
39. כל עבודות יום הכיפורים בבית המקדש צריכות להיות דוקא בכהן גדול (יומא ל"ב): איזה עבודות היו כשרות בכהן הדיוט?

גמרא

40. בדרך כלל לאחר 'תיקו', לא נפשט הספק (תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות). היכן מצאנו שהגמרא פושטת את הספק לאחר שאמרה "תיקו"?

שולחן ערוך ומשנה ברורה

41. היכן כתב השו"ע תאריך שלא שייך בזמן הזה?
42. היכן בשו"ע יש כותרת באמצע הסימן?
43. על מה כתב המשנ"ב שיש להקל לבני תורה בלבד?
44. היכן מביא המשנ"ב הלכה בשם ספר מוסר "נפש החיים"?
45. היכן כתב המשנ"ב שהריטב"א בסוכה הודפס בטעות בשם הרשב"א?

תשובות

תורה

1. אדם וחווה, קין, וי"א גם הבל) כולם נולדו באותו יום.
2. פי' וישלח: "וישליחו ארצה שבע פעמים עד גשיתו עד אחריו" (בראשית ל"ג, ג').
3. פי' ויצא: "וישלם את דברי בני לבן... ומאשר לאבינו עשה את כל הקבד הזה" (בראשית ל"א, א').
4. נוי"ן הפוכה בפרשת בהעלותך.
5. סוף פי' שלח לך: "אלי ד' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לקחת לךם לאלקים אני ד' אלקיכם" (במדבר ט"ו, מ"א).
6. אחד המצורעים במדבר, שנאמר (במדבר כ"א, י"ד): "את נהב בסופה", שהיו שני מצורעים אחד שמו "את" והשני שמו "יהב" (ברכות נ"ד).
7. "נבד" הוא נכד של "עמינדב", שנאמר "ויסח אהרן את אלישבע בתעמינדב... ותלד לו אתנדב" (שמות ו', כ"ג).
8. כתיב בפי' בהעלותך (במדבר י"ב, ד'): "צאו שלשתיכם אל אהל מועד", וכתב רש"י: מגיד ששלשתם נקראו בדיבור אחד.
9. א. "ויאמר הנחש אל הנחש" (בראשית ג', ד').
ב. בתיבת נח העוף ששמו "אורשניא" אמר לנח שלא רצה להטריחו משום שראה שטרוד (סנהדרין ק"ח:).
ג. כששלח נח את העורב, שאל אותו העורב כמה שאלות ("מדרש רבה" נח ל"ג ה').
ד. "ויפתח ד' את פי האתון" (במדבר כ"ב, כ"ח).
ה. בזמן מלחמת סיסרא, דגים שבים פתחו פיהם ואמרו שירה (פסחים ק"ח:).
ו. כתוב בשמואל (שמואל א', י"ב): "וישנה הפרות בדרך על דרך בית שמש..." (כשהפלשתים שלחו את הארון בעגלה לאנשי בית שמש), ומבואר בגמרא (עבודה זרה כ"ד:): שהפרות עצמן אמרו שירה. וכתב ברבינו חננאל (שם): "ויאל תתמה שהרי אתון של בלעם דיברה עמו", עכ"ל.
ז. במעשה של אליהו עם נביאי הבעל בהר הכרמל, שהפר לא רצה ללכת ואמר לאליהו שאינו רוצה להיות הקרבן של הבעל ("מדרש רבה" במדבר כ"ג, ט').
ח. בקריעת ים סוף שאלו המצרים את הסוסים למה הם מושכים אותם לתוך הים, והסוסים ענו להם "רמה בים" ראה מה בים, רומו של עולם אני רואה בים ("מדרש רבה" בשלח כ"ג, י"ד).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'):

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

10. לדעת הבבלי (פסחים ו'): רק בשני ענינים, אבל בענין אחד הכל לפי סדר הכתוב, אבל לדעת הירושלמי (שקלים פ"ו ה"א, מגילה פ"א ה"ה) י"א שאפילו בפסוק אחד אומרים "אין מוקדם ומאוחר בתורה", וכן פירש רש"י בחומש בכמה מקומות (בראשית ו' ג', בראשית י"ח ג', שמות ד', כ').

ברכות

11. ברכת "על הצדיקים" וברכת "מודים".
12. א. כהנים אנשי משמר שעובדים בית המקדש, באמצע תמיד של שחר אומרים שלש ברכות, אמת ויציב, רצה, וברכת כהנים (משנה תמיד פ"ה מ"א).

ב. כהן גדול ביום הכיפורים לאחר קריאת התורה, מברך שמונה ברכות, ברכה שניה היא ברכת רצה (משנה יומא ס"ח: ורש"י שם).

ג. מלך לאחר הקריאה של "הקהל" מברך שמונה ברכות, ברכה שניה היא ברכת רצה (משנה סוטה מ"א. ורש"י שם).

13. "יעלה ויבוא ויגוע ויראה וירצה וישמע ויפקד" עד לכאן שבע בקשות, וכל אלו יחולו על ההמשך "זיכרוננו ופיקדוננו וזיכרון אבותינו וזיכרון משיח בן דוד עבדך וזיכרון ירושלים עיר קדשך וזיכרון כל עמך בית ישראל לפניך" הרי לפנינו שש כפול שבע, דהיינו ארבעים ושתיים בקשות. בכל אלו אנו מבקשים עוד שבע בקשות: "לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום" הרי יש לנו מאתיים תשעים וארבע בקשות (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

14. באמצע חזרת השי"ח מותר לש"ח לענות "אמן" ג' פעמים על ברכת כהנים (לא על הברכה, אלא רק על "וישמך", "ויחונך", "שלום") (משנ"ב ס' קכ"ח ס"ק ט').

15. אם עשרה כוורים מתענים בערב פסח, ומתפללים מנחה ביחד, ואחד מהם הוא השי"ח, בחזרת התפילה יאמר "ענינו" ב"שומע תפילה" כמו תענית יחיד, ומ"מ עדיף שלא יהא שי"ח דיש סוברים שאין נכון להזכיר התענית בניסן (משנ"ב ס' ת"ע ס"ק ב').

16. מי שנמצא במדבר ולא יודע מתי שבת סופר לעצמו ששה ימים שהם ימות חול, וביום השביעי עושה לעצמו שבת. את התפילין מניח כל יום אפילו ביום חשבת לפי חשבוננו, אבל בשעת תפילת חשבת צריך להורידם שלא יהא תרתי דסתרי (ביאור הלכה" ס' י"ח ס"ד).

17. פרק "לדוד מזמור" כשמתפלל ביחיד אומר פעם אחת, בשיר של יום א'. והמתפלל בציבור אומר עוד שלוש פעמים אחרי קריאת התורה של מנחה בשבת ויום ב' ויום ה'.

18. אם ראש השנה חל ביום שלישי ורביעי אומרים (למנהג הגר"א) שיר של יום החמישי "תקעו בחדש שופר..." (תהילים פ"א), וגם למחרת שהוא יום חמישי אומרים אותו.

19. בשבת יש מזיקין שמסתובבים, ולכן תיקנו נגד זה אמירת "יקום פורקן" וכן "מי שברך", משא"כ ביו"ט שאין אותם המזיקין ("ספר חסידים" אות תתשי"ג, מובא ב"אליה רבה" ס' קפ"ד ס"ק י"א).

קריאת התורה והפטרה

20. קראו לכהן, והיתה אזעקה, ושמונה אנשים הלכו למקלט עם ספר התורה כיון שכולם שמעו עליה של כהן גם למעלה וגם למטה יכולים להמשיך קריאת התורה בשני המקומות בלי עשרה (משנ"ב ס' קמ"ג ס"ק ו').

21. אם העולה נשתתק באמצע העליה, מעלים אחר במקומו, והוא חוזר ומברך ברכת התורה, אבל אינו חוזר על "ברכו" (שו"ע ורמ"א ס' ק"מ סעיף א' ומשנ"ב ס' ק"ג).

22. כל הפרשיות המחוברות, הפרשה השניה לא נקראת בשבת בתפילת מנחה, וכן פרשת בראשית בארץ ישראל רק אם שמחת תורה חל בשבת, קוראים פרשת בראשית במנחה, אבל בשאר שנים לא קוראים פרשת בראשית במנחה, ובחול"ל לעולם לא קוראים פרשת בראשית, כי לא חל שמחת תורה בשבת.

23. כשחל "זאת חנוכה" בשבת (כמו בשנת תשפ"ז הבעל"ט) מפטיר קורא בפי' נשא "ביום השמיני, עד "כן עשה את המנורה" שבפי' בהעלותך.

24. א. ביום כיפורים במנחה, ספר יונה.
ב. פי' וישלח, ספר עובדיה.

ברכות

25. א. מי שבירך ברכת התורה לעצמו, ותיכף אח"כ קראוהו לעלות לתורה, צריך לחזור ולברך "אשר בחר בנו", דמשום כבוד התורה נתקנה כשקורא בצבור (שו"ע ס' קל"ט סעיף ח'), וכתב המשנ"ב (ס"ק כ"ט-ל) שאפילו אם לא קרא שום פסוק ביניהם לא נחשב ברכה הראשונה לבטלה, ומ"מ לכתחילה יקרא מהר פסוק אחד כגון "ויברך ד' וישמרך".

ב. בברכות הראיה, כגון שראה את הים ובירך "עושה מעשה בראשית", ומיד אח"כ ראה ברק ומברך שוב.

ג. בברכת המצוות אם מוציא את חברו מדין ערבות, כגון בברכת "על נטילת לולב", והמוציא אין דעתו ליטול עכשיו לולב, ומיד אח"כ החליט שגם הוא רוצה לצאת עכשיו בלולב וצריך לחזור ולברך שוב.

26. א. ברית מילה, אקב"ו על המילה, אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו (אם אבי הבן הוא המוהל מברך שניהם בזה אחר זה).

ב. קידוש ליל שבת חוה"מ סוכות, אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, אקב"ו לישב בסוכה.

ג. מי שמניח רק תפילין של ראש, או שסח בין תפילה של יד

לשל ראש, למנהג אשכנז מברך ב' ברכות, אקב"ו להניח תפילין, אקב"ו על מצות תפילין.

ד. כשנפגשים שני אכילות של מצוה יחד, כגון האוכל מצה או מרור של מעשר שני מברך אקב"ו על אכילת מצה (או מרור), ואקב"ו לאכול מעשר שני, ואם הוא כהן ואוכל משל תרומה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן לאכול תרומה.

27. להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, על פדיון הבן.
28. ברכת "שעשני כרצוני" וברכת "לשמוע מגילה" (שו"ע ס' תרפ"ט סעיף ב') ובנות ספרד מברכות גם "שלא עשני גויה" וגם "שלא עשני שפחה".

29. ברכת "ואי"א רצה במנוחתנו" בליל שבת אומרים "וינוחו בה", בשחרית ובמוסף אומרים "וינוחו בו", ובמנחה אומרים "וינוחו בס".

30. על בגד חדש בימי בין המצרים, אין לברך שהחינו בחול רק בשבת (שו"ע א"ח ס' תקנ"א סעיף י"ז ומשנ"ב ס' ק"ק צ"ח).

31. א. מי שמת לו מת שחייב להתאבל עליו לפני הקבורה פטור מכל המצוות, ואם אוכל כביצה פת אף דאין מברך עליו "המוציא" צריך ליטול ידיו ולא יברך (משנ"ב ס' ע"א ס"ק ד').

ב. אם אוכל כביצה של פת שהוא טפל למאכל אחר, ולא מברך עליו "המוציא" חייב ליטול ידיו ולא יברך (משנ"ב ס' קנ"ח ס"ק י' בשם י"א).

32. כשמנקה ידיו בשחרית לתפילה בשאר מילי דמנקי ואין לו מים מברך "על נקיות ידי" (שו"ע ס' ד' סעיף כ"ב ומשנ"ב ס' ק"ק נ"ח), וכשטובל ידיו לסעודה במים הפסולים לנטילה מברך "על טבילת ידי" (רמ"א ס' קנ"ט ומשנ"ב ס' ק"ק צ"ז ולשיטת החזו"א א"ח ס' כ"ג ס"ק י"ד מברך גם בזה "על נטילת").

33. א. אכל פירות לפני הסעודה ודעתו להמשיך לאוכלם תוך הסעודה, כיון שיצריך ברכה תוך הסעודה, לא יברך עליהם "בורא נפשות" לפני הסעודה, משא"כ אם אכל עגבניות לפני הסעודה ודעתו להמשיך לאוכלן תוך הסעודה, כיון שיצריך לברך עליהן תוך הסעודה, יש לו לברך עליהן קודם הסעודה (עי' משנ"ב ס' קע"י ס"ק ב').

ב. אכל פת או מזונות בבית אחד, ודעתו להמשיך לאוכלם בבית אחר, כיון שטעונים ברכה אחרונה במקום, לכן לא צריך שוב ברכה ראשונה בבית השני משא"כ אם אכל פירות, כיון שאין צריך לברך ברכה אחרונה במקום, ממילא צריך ברכה ראשונה במקום שני (שו"ע ס' קע"ח סעיף א-ב).

34. שלושה שבאו משלוש חבורות של שלושה בני אדם והתחברו ביחד (ובמקום הראשון לא עשו זימון) אינם רשאים ליחלק משנתחברו (שו"ע ס' קצ"ג סעיף ה').

35. שלושה אנשים שבאו משלוש חבורות של ארבעה חייבים לזמן ביחד, ושוב זימנו באחת החבורות הראשונות, פרחו זימון מיניהו כיון שהם לא אכלו ביחד, וכל חיובם היה בגלל החבורה הראשונה והם כבר זימנו (שו"ע ס' קצ"ג סעיף ו', משנ"ב ס' ק"ק ל"ג).

36. כתב בספר "ברית אבות": "נוהגים לכבד את הסנדק או את המוהל בברכת הזימון (בסעודה שלאחר הברית), אף שיש שם כהנים, כי גם הם נחשבים ביום זה ככהנים, כמבואר במדרשים (ספר "חשוקי חמד" פסחים קכ"א:).

37. בשביעי של פסח אומרים בברכת המזון "מגדול ישועות מלכו", ואומרים גם שיר של יום (לנוהגים כהגר"א) ששם כתוב (תהילים י"ח, נ"א): "מגדלך ישועות מלְקוֹךָ".

קדשים

38. שעירים שהנשיאים הביאו בחנוכת המזבח (פי' נשא), לא באו על חטא כשאר חטאות, ולכן לא צריך צפון (מנחות נ"ה: ורש"י ד"ה שער נחשון).

39. א. תרומת הדשן וכן שאר עבודות הלילה י"א שגם כהן הדיוט יכול לעשותה (תוספות יומא כ': ד"ה משום ורמב"ן ב"מלחמות" פרק ב').

ב. מירוק שחיתת התמיד ולמרס בדם הפר נותן הכהן הגדול לכהן אחר.

ג. היפוך איברים שע"ג מזבח במזלג כדי שיתעכלו מהר (תוספות ישנים יומא י"ב:).

ד. י"א הנחת שני גזרי עצים ע"ג המזבח ("מים חיים" לבעל ה"פרי חדש" עבודת יוה"כ פי"ד ה"א, וע"ע פירוש תלמיד הרשב"א יומא ל"ז. שנסתפק בזה).

גמרא

40. נדה (כ"ה). ועבודה זרה (ס"ח). ע"ש בתוספות ד"ה תיקו, וכן בעבודה זרה (נ"ג). לגירסת הריב"ן (עי' תוספות שם ד"ה או).

שולחן ערוך ומשנה ברורה

41. כתוב ברמ"א (א"ח ס' תכ"ה סעיף ב') ראש חודש [אב] שחל להיות אחד בשבת, וכתב המשנ"ב (שם ס"ק ט') בשם ה"מגן אברהם" דאגב שיטפא כתב זאת, דלעולם לא חל ראש חודש אב באחד בשבת.

42. חו"מ ס' קע"ה סעיף ה' "הלכות מצרנות" (אמנם בדפוסים הישנים הוא בתחילת הסימן).

43. דלמא אתי למיסרך ולהקל יותר (סי' רע"ז ס"ק כ"ט).

44. בשו"ע (סי' ק"א סעיף ב') לא יתפלל בליבו לבד, כתב שם ב"ביאור הלכה" (ד"ה בליבו) ובדיעבד אם התפלל בליבו מצד ה"מגן אברהם" דלא יצא וכן כתב בספר "נפש החיים" (פרק ה').

45. "שער הציון" (ס' שע"ב ס"ק פ"ה).